

Krzysztof Fudalej

”Generał Kazimierz Sosnkowski
1885-1969”, Jerzy Kirszak, Warszawa
2012 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 14(65)/2 (244), 185-186

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kazaniu ewolucji militarnej organizacji Osmanów i jej wpływu na społeczeństwo. Praca została podzielona na dziewięć rozdziałów, w których zostały omówione poszczególne aspekty ówczesnej tureckiej wojskowości. W pierwszym zwięźle opisuje zmieniające się realia polityczne toczonych wojen. W drugim omawia materialne ograniczenia wojen osmańskich: techniczne, finansowe i geograficzne oraz możliwości działania władz państwowych. W rozdziale trzecim przedstawia skład wojsk tureckich oraz koszty ich utrzymania. W kolejnym opisał transport wojskowy oraz zaopatrywanie armii. W rozdziale szóstym autor omówił metody walki Osmanów, porównując je krótko ze stosowanymi na Zachodzie, przedstawił zagadnienia budowy fortyfikacji oraz dużych oblężeń i rzadziej opisywanych w historiografii mniejszych starć. Siódma część pracy poświęcona jest analizie motywacji żołnierzy. Rozdział ósmy traktuje o skutkach wojen, a ostatni o ich wpływie na społeczeństwo Imperium Osmańskiego. Pracę zamykają: bibliografia, indeks, chronologia głównych operacji wojennych, lista władców, jednostki wag i przeliczniki monet.

Zbigniew Hundert, *Husaria koronna w wojnie polsko-tureckiej 1672–1676*, „Napoleon V”, Oświęcim 2012, 468 s.

Monografia Zbigniewa Hunderta różni się od wielu prac dotyczących tej elitarniej jazdy przede wszystkim tym, że obejmuje okres zaledwie pięciu lat oraz charakteryzuje nie tylko całą formację, ale również poszczególne jej jednostki i służących w niej żołnierzy. Uwagę zwraca dość obszerna bibliografia wykorzystanych archiwaliów, rękopisów i źródeł wydanych drukiem.

Praca została podzielona na sześć rozdziałów. W pierwszym autor zwięźle omawia dzieje husarii od jej powstania do likwidacji. W kolejnym przedstawia jej organizację, skład jednostkowy, liczebność oraz finansowanie w Koronie w latach 1672–1676. Trzeci rozdział, najobszerniejszy, dotyczy społecznych i organizacyjnych aspektów służby w husarii koronnej, w tym m.in. kadry dowódczej. Następne części książki traktują o uzbrojeniu i oporządzeniu tej jazdy oraz jej przeciwniku – armii Imperium Osmańskiego. Ostatni rozdział przedstawia udział husarii koronnej w działaniach wojennych lat 1672–1676.

Pracę uzupełnia wykaz skrótów, tabele, ilustracje, mapy, bibliografia oraz aneksy, w których m.in.: komput wojska z 25 maja 1674 r., skład pułków jazdy koronnej w 1673 r., rejestry popisowe chorągwi husarskiej Jana Sobieskiego od II kwartału 1673 do IV kwartału 1676, krótkie źródło opisujące bitwę pod Chocimiem.

Jerzy Kirszak, *Generał Kazimierz Sosnkowski 1885–1969*, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2012, 472 s.

Kazimierz Sosnkowski był jednym z najważniejszych wojskowych i polityków II Rzeczypospolitej. Będąc m.in. najbliższym współpracownikiem marsz. Piłsudskiego, ministrem spraw wojskowych w najważniejszym okresie wojny polsko-sowieckiej oraz naczelnym wodzem po śmierci gen. Sikorskiego miał znaczny wpływ na dzieje Polski w XX w. Poświęcony mu obszerny i pięknie wydany album niewątpliwie godnie upamiętnia jego życie.

Omawiana książka składa się ze wstępu napisanego przez Jadwigę Piłsudską-Jarczewską – córkę Marszałka, 50-stronicowej biografii gen. Kazimierza Sosnkowskiego pióra Jerzego Kirszaka oraz niemal tysiąca zdjęć, fotokopii dokumentów, listów, obrazów poświęconych bohaterowi. Wiele z nich jest publikowanych po raz pierwszy. Wykorzystane materiały pochodzą m.in. ze zbiorów prywatnych, archiwów i muzeów. Podzielono je chronologicznie na osiem części. Pierwsza, najkrótsza z nich, dotyczy pochodzenia generała i jego rodziny. Następną pięć rozdziałów prezentuje działalność Sosnkowskiego przed I wojną światową, w czasie walki o niepodległość i granice, w II RP, w latach 1939–1944 oraz po jego odejściu ze stanowiska naczelnego wodza. Ostatnie dwa rozdziały poświęcone są jego pięciu synom oraz pośmiertnemu upamiętnianiu generała. Na szczególną uwagę zasługuje wyjątkowe bogactwo i różnorodność przedstawionych ilustracji oraz szczegółowe podpisy.

William Balck, *Rozwój taktyki w ciągu Wielkiej Wojny*, „Tetragon”, Warszawa 2012, XIV, 222 s.

Książka pt. *Entwicklung der Taktik im Weltkrieg* była jedną z najważniejszych i najpopularniejszych niemieckich prac okresu międzywojennego dotyczących tej tematyki. Po raz pierwszy została wydana w 1920 r. i wkrótce została przetłumaczona na hiszpański, rosyjski, polski, angielski i grecki. Drugie wydanie, zmienione i poszerzone o ponad 70 stron ukazało się dwa lata później. Autor książki, gen. por. William Balck był autorytetem w sprawach taktyki już przed I wojną światową dzięki swoim pracom, a przede wszystkim wielotomowemu dziełu pt. *Lehrbuch der Taktik* (Podręcznik taktyki), które wielokrotnie wznawiano i tłumaczono. W czasie I wojny światowej Balck dowodził krótko brygadą na froncie wschodnim, a potem różnymi dywizjami na froncie zachodnim.

Obecne wydanie jest reprintem polskiego tłumaczenia z 1921 r., przygotowanego przez majora ze Sztabu Generalnego Tadeusza Różyckiego, z przedmową Tadeusza Kutrzeby, wówczas podpułkownika Sztabu Generalnego. Godne uwagi są zamieszczone w książce schematy i szkice przedstawiające szyki bojowe pododdziałów oraz fortyfikacje armii walczącej na froncie zachodnim.

W obecnym wydaniu zamieszczono wstęp autorstwa Jarosława Centka pt. *Generał William Balck i jego analiza rozwoju taktyki w I wojnie światowej* oraz przedmowę autora. Pierwszy z dwunastu rozdziałów dotyczy wyszkolenia pokojowego i rzeczywistości wojennej, a kolejne trzy – wojny ruchowej, pozycyjnej na zachodzie w latach 1914–1917 oraz walk na wschodzie i we Włoszech. Rozdział piąty, zatytułowany *Technika na wojnie*, poświęcono m.in. wykorzystaniu samochodów, czołgów, technicznych środków łączności, gołębi pocztowych i psów meldunkowych, lotnictwa, broni chemicznej itd. W następnym autor omówił doświadczenia z walki obronnej w wojnie pozycyjnej. Krótki rozdział siódmy przedstawia niemieckie metody prowadzenia natarć o celach ograniczonych, a ósmy – zastosowanie karabinów maszynowych w głównych armiach walczących w I wojnie światowej. W rozdziale dziewiątym zostało szczegółowo opisane natarcie piechoty w wojnie ruchowej, w tym m.in. wpływ warunków atmosferycznych, oraz specyfika walki w lesie i o miejscowości. Ostatnie trzy rozdziały poświęcone są odpowiednio: kawalerii, artylerii oraz działaniom w roku 1918. Pracę zamykają uzupełnienia autora w oparciu o publikacje wydane po złożeniu książki do druku.

Krzysztof Fudalej